

NY PERSONVERN- LOVGIVNING I EU

Av Trine Nesland, Arkivråd

I EU pågår det for tiden arbeid for å få på plass en ny personvernlovgivning. Prosessen har vært lang, og det er fortsatt uklart når og hvordan den vil ende. Hensikten med det nye regelverket er blant annet å harmonisere personvernlovgivningene i de ulike EU-landene slik at man lettere kan overføre personopplysninger over landegrensler – ett skritt nærmere et «digital single market» (Ødegaard, 2014). Hva dette i realiteten betyr for oss som jobber med arkiv rundt omkring, vet vi foreløpig lite om.

Formålet med personvernlovgivningen i Norge i dag er å beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket når personopplysninger behandles. Loven skal bidra til at personopplysninger håndteres i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder vern av den enkeltes personlige integritet og privatlivetsfred. (Datatilsynet, 2014). Selv om formålet kan synes lettfattelig nok, er lovverket i sin helhet svært omfattende, og EU-rettens påvirkning gjør det ikke lettere å navigere i og forstå informasjonen som foreligger.

EU's nye personvernlovgivning er ment å skulle styrke personvernet til folk flest ved å være bedre tilpasset en digital tidsalder og et samfunn med mindre tette skott mellom landene. Hovedpunktene i utkastet til nytt regelverk er følgende (Ødegaard, 2014):

- Ett kontinent, en lov: Vi får et pan-europeisk lovverk, som skal erstatte dagens sammensurium av ulike lovgivninger i de ulike landene i Europa.
- «One-stop-shop»: Virksomheter skal kun trenge å forholde seg til en enkelt kontrollinstans (felles for alle EU-land).
- Like regler for alle virksomheter, uavhengig av nasjonal tilhørighet.

BEGYNNELSEN

Internasjonal datatrafikk var den rettspolitiske hovedbegrunnelsen for at OECD tidlig på 1970-tallet startet arbeidet med en internasjonal regulering av personvern. OECDs motivasjon var handelspolitisk: Hvis et land etablerte en lovgivning som ga borgerne et visst personvern, kunne virksomheter enkelt omgå denne lovgivningen ved å flytte databehandlingen til et annet land med mindre restriktiv lovgivning. Hvis lovgivning ble innført for å hindre en slik omgåelse, ville den i praksis fungere som en handelsbarriere, ettersom all internasjonal handel forutsetter overføring av personopplysninger. (Bing, 2014, s. 127).

LOVFESTET PERSONVERN

EU's personverndirektiv¹ ble vedtatt i 1995. Direktivet etablerte et felles vernnivå i EU-området, samtidig som det innførte begrensninger i adgangen til å overføre opplysninger til land utenfor EU, såkalte «tredjeland». Norge er bundet av direktivet gjennom EØS-avtalen.² (Bing, 2014, s. 129). Stadig større deler av norsk rett bygger på internasjonal eller europeisk rett. Viktigst er at Norge gjennom EØS, Schengen og andre avtaler har tatt inn store deler av EU-retten og gjennomført den som norsk lov. (Sejersted, 2014).

bilde: photodune

Personopplysningsloven trådte i kraft 1. januar 2001, og er det direkte resultatet av EU's personverndirektiv, det vil si at personopplysningsloven er den norske operasjonaliseringen av direktivet. Det som nå foreligger som utkast til nytt lovverk, er imidlertid en forordning («regulation»), og det er en veldig viktig forskjell på et direktiv og en forordning. Et direktiv angir minstekrav som landene kan tilpasse sin lov til, mens en forordning i realiteten er en ferdig lov som bare EU selv kan endre. (Færaas, 2014). Dette innebærer følgelig at når den nye personvernforordningen er vedtatt i EU, gjelder den også fullt ut i Norge.

KONSEKVENSER

Overgangen fra personregisterloven til personopplysningsloven på begynnelsen av 2000-tallet bød på store endringer, men endringene nå tegner til å bli betydelig mer brutale og omfattende enn endringene for 14 år siden. Stammen i lovgivningen forblir riktignok i det store og det hele den samme. Definisjonen av personopplysninger er for eksempel tilnærmet lik i nytt som i nåværende regelverk. Det kommer imidlertid mange tillegg. Utvidelsen av definisjonen av sensitive personopplysninger er et eksempel på dette. (Jarbekk, 2014).

¹ Directive 94/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.

² Jf. EØS-komiteens beslutning nr. 83/1999 av 25.6.1999 om endring av EØS-avtalens protokoll 37 og vedlegg XI (Bing, 2014, s. 129).

Datatilsynets myndighet forandres også. Det legges opp til mer kontroll og mindre veiledning. Internkontroll blir derfor i mye større grad vektlagt i nytt lovverk enn i lovverket vi har i dag. (Jarbekk, 2014). Samtidig økes bøtesatsene betraktelig, til opp mot 100 millioner euro (Færaas, 2014), og bøteregimet endres. For eksempel kan man, hvis man har skaffet seg en sertifisering som sier at man etterlever reglene (et «European Data Protection Seal»), kun bøtelegges hvis man bryter reglene med overlegg. Litt sleivete sagt: Det blir nesten som at man kan kjøpe seg beskyttelse mot bøtelegging ved å la seg sertifisere. (Jarbekk, 2014).

Kravene til personvernombud skjerpes også, og det stilles strengere krav til personvernombudets kompetanse i personvernrett. (Jarbekk, 2014). Personvernombudsrollen har blitt trukket frem som en mulig karrierevei for arkivarer og dokumentasjonsforvaltere, ettersom etterspørselen etter kompetente ombud vil øke dramatisk i hele EU etter innføringen av det nye regelverket (Weirsøe, 2014).

Det er mulig at endringene vil merkes spesielt godt i virksomheter som opererer på tvers av landegrensene, men andre virksomheter må også forholde seg til reglene for overføring av personopplysninger til andre land, ettersom det forventes at også bruk av skyløsninger vil regnes som slik overføring. Offentlig virksomhet er heller ikke forskånet for konsekvensene av det nye regelverket. Det legges for eksempel opp til at «data protection by design» skal inntas i alle offentlige anskaffelser (Jarbekk, 2014) – artikkel 23 sier følgende:

«In order to foster its widespread implementation in different economic sectors, data protection by design shall be a prerequisite for public procurement tenders [...]».

I arkivkretser har slettekravet i det nye regelverket vært gjenstand for en del debatt. Forordningens artikkel 17 lyder:

«The data subject shall have the right to obtain from the controller the erasure of

personal data relating to them and the abstention from further dissemination of such data, and to obtain from third parties the erasure of any links to, or copy or replication of, that data [...]».

Dette er imidlertid ikke nytt ved denne bestemmelsen, hvilket også den sistetidens slettekrav mot søkemotorfirmaer har bekreftet. I det nye lovverket er slettekravet likevel bare en liten del av en større sammenheng. Den nye forordningens bestemmelser gis for eksempel gyldighet også for selskaper utenfor Europa som retter sin virksomhet mot europeiske borgere. (EU-kommisjonen, 2014).

VIDERE PROSESS I EU

Et utkast til ny personvernforordning ble fremmet 25. januar 2012, og er fortsatt gjenstand for kommentarer og forhandlinger internt i EU. Det er kommet uvanlig mange endringsforslag til utkastet (bokstavelig talt flere tusen), og det er ikke ventet at forordningen blir klar med det første. 2016 er blitt nevnt som et mulig tidspunkt for når den kan tre i kraft i Norge. (Bing, 2014, s. 129).

Mye er med andre ord fortsatt uavklart. Kanskje er det dermed på sin plass her å oppsummere utsiktene med ordene til Torgeir Waterhouse i IKT-Norge: «Vi vet ikke helt hva vi ender opp med, men det blir antakelig dyrt.» (Waterhouse, 2014). ■

Kilder:

Bing, J. (2014). Overføring av personopplysninger til utlandet – noen grunnleggende problemstillinger. I Lov og rett, vol. 53, 3, 2014, s. 127-146.

Datatilsynet. (2014).

Personopplysningsloven. Tilgjengelig 19. oktober 2014 via <http://datatilsynet.no/Regelverk/Lover-og-regler1/Personopplysningsloven/>

EU-kommisjonen. (2014). Factsheet on the «Right to be Forgotten» ruling (C-131/12). Tilgjengelig 19. oktober 2014 via <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/>

Færaas, A. (2014, 13. april). Norge mister makt over eget personvern. Aftenposten.

Jarbekk, E. (2014, 6. mai). Hovedpunkter i EUs personvernforordning – betydning for næringsliv og forvaltning. Foredrag på Føyens forum for IKT og personvern.

Sejersted, F. (2014). Suverenitet og samarbeid. Aftenposten Innsikt (mai 2014).

Waterhouse, T. (2014, 6. mai). Hvilke konsekvenser får direktivet for IKT-næringen og norske/europeiske arbeidsplasser innen IKT? Foredrag på Føyens forum for IKT og personvern.

Weirsøe, T. (2014, april). EU's forslag til reform af persondataloven vil have stor betydning for os både som borgere og records-/document managers og arkivarer. Tilgjengelig 19. oktober 2014 via www.linkedin.com (innlogging).

Ødegaard, F.-A. (2014, 6. mai). EUs forslag til personvernforordning m.m. Foredrag på Føyens forum for IKT og personvern.

bilde: photodune